

Jobba med läsförståelse i skolan – ett tipsmaterial

AV EMMA FREY-SKÖTT

med bidrag från Facebookgruppen **En bok för alla – Lärare F–6 som brinner för läsning**

Läs och arbeta med boken

Varför är det så viktigt att arbeta med läsförståelse i skolan? Till stor del är det en demokratifråga. Den som läser får orden och språket på köpet och blir förhoppningsvis till en aktiv och medskapande medborgare i ett demokratiskt samhälle.

Men att läsa med förståelse är en färdighet som man måste träna upp. Den kommer inte av sig själv. Man måste läsa, läsa och åter läsa många olika texter, allt från webbsidor, blanketter, faktatexter och skönlitteratur.

Här spelar skolan en stor och viktig roll. Det är i skolan som vi lärare har chansen att låta våra elever tidigt få möta och använda sig

av de verktyg de behöver för att deras läsförståelse ska utvecklas.

På följande sidor kommer du få förslag på hur du och dina elever tillsammans kan läsa en bok och arbeta med innehållet i den. Syftet med detta är att dina elever får träna upp fungerande läsförståelsestrategier, men också att de ska få ett driv och en lust till att bli tänkande läsare.

Upplägget går lika bra att genomföra i helklass som i mindre grupper, och du kan välja om du vill använda det rakt av eller bara plocka ut de delar som passar för just dina elever.

Lycka till!

VAD SÄGER LGR 11 OM LÄSFÖRSTÅELSE?

I Lgr 11 under centralt innehåll för årskurs 1-3 står det att eleverna ska tillägna sig

”Lässtrategier för att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.”

Under det centrala innehållet för svenska årskurs 4-6 står det att undervisningen bland annat ska behandla

”Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och det som står mellan raderna.”

Vår tanke med upplägget som följer här nedan är att eleverna i och med läsningen och arbetet med boken ska komma en god bit på vägen mot att nå läsförståelsemålen i svenska.

Arbetsupplägget inleds med några gemensamma lektioner i grupp, *Lektion 1 – introduktion av boken* och *Lektion 2 – modellering*. Därefter följer ett antal läslektioner som gäller kapitel för kapitel. Läslektionerna har i sig ett standardupplägg som eleverna lätt kan följa när de kommit in i arbetet. Det finns även förslag på hur ni kan avsluta arbetet med boken under rubriken *Arbeta vidare*.

FÖRBEREDELSE INFÖR ARBETET MED BOKEN

1. Läs boken själv och bekanta dig med persongalleri och intrig.
2. Skaffa en klassuppsättning av boken. Det är bra om varje elev har sin egen bok.
3. Fundera på tidsåtgången för arbetet. Det är en fördel om ni arbetar under en sammanhängande period med boken. Kanske en temavecka/temadagar?
4. Skaffa fram block med notislappar i fyra olika färger (nedan utgår vi från gult, orange, rosa och grönt, men så länge det är fyra olika fungerar förstås vilka färger som helst). Varje elev ska ha varsitt block.
5. Dela in din elevgrupp i lämpliga par. Eleverna ska sedan arbeta med boken i dessa par.

TIPS!

Ta kontakt med din mediecentral och se om boken finns att låna. Om någon eller några av dina elever behöver lyssna på boken, så kan de låna boken via Myndigheten för tillgängliga medier, MTM.

LEKTION 1 – INTRODUKTION AV BOKEN

Tidsåtgång: ett lektionspass

1. Inled med att berätta något om bokens författare.
2. Visa därefter upp bokens omslag. Låt eleverna fundera tyst för sig själva en kort stund vad omslaget föreställer och vad boken kan handla om. (Här tränar dina elever sig på att tänka i hypoteser, att förutspå.)
3. Samla sedan ihop alla idéer på tavlan i en gemensam tankekarta.
4. Fundera och diskutera vidare om bokens omslag: Är det ett bra omslag? Är det tydligt? Vad föreställer det? Väcker det läslust? Blir man nyfiken på vad boken handlar om?
5. Läs sedan baksidestexten tillsammans och se om den kan ge mer information om boken. Fyll på er tankekarta med fler ord.
6. Spara tankekartan tills när ni har läst boken. Då kan ni gå tillbaka och se om det ni trodde om bokens innehåll verkligen stämde.

LEKTION 2 – MODELLERING

Tidsåtgång: ett till två lektionspass

Under den här lektionen modellerar du hur eleverna ska arbeta med boken utifrån första kapitlet. Det kan hända att ni får jobba igenom ytterligare något kapitel gemensamt för att arbetssättet ska falla på plats hos dina elever.

1. Rita upp fyra stora "notislappar" på tavlan. Förklara att du kommer att samla viktiga ledtrådar om innehållet på dina lappar. Färgkoda dina lappar: en ska vara gul, en grön, en rosa och en orange. Skriv även följande rubriker:

Huvudpersonen (på den "gula" notislappen)

Stödord som handlar om huvudpersonen. Det kan vara om hur huvudpersonen känner sig, vad hen tänker och vad hen gör.

Viktig händelse (på den "gröna" notislappen)

Stödord om en viktig och central händelse i kapitlet.

Andra personer (på den "rosa" notislappen)

Information om andra viktiga personer och vad de gör, känner eller tycker.

Det här undrar jag över (på den "orange" notislappen)

Något speciellt som eleven reagerar på och som väcker tankar hos eleven.

2. Läs första kapitlet högt för eleverna. De följer samtidigt med i sina egna böcker.

3. Därefter är det dags att börja reflektera runt det nyss lästa. Modellera genom "att tänka högt" utifrån rubrikerna på varje lapp, ungefär så här:

– Nu ska jag försöka förstå vad det här kapitlet handlar om, lite mer på djupet. Det tänker jag göra genom att leta efter saker, ledtrådar, som jag tycker verkar vara viktiga. Jag börjar med lappen om huvudpersonen. När jag bläddrar igenom kapitlet vi läste tillsammans minns jag att huvudpersonen kände sig så [...] eftersom [...]. Men i slutet av kapitlet var det något som hade ändrats. Nu var huvudpersonen [...]. Jag tror att det beror på att [...]. I det här stycket på sidan X står det att [...]. Jag tolkar det som att huvudpersonen känner sig [...].

Visa hur du skriver stödord på "huvudpersonslappen" samtidigt som du resonerar.

4. Gör på samma sätt med resterande lappar. Tänk högt men låt även dina elever komma med förslag. Fyll på med stödord allt eftersom.
5. Avsluta med gemensam diskussion utifrån ledtrådarna på notislapparna. Fundera även tillsammans på vad som kommer att hända i nästa kapitel.

LÄSLEKTIONER – STANDARDUPPLÄGG

Tidsåtgång: ett antal lektionspass

1. Utgångspunkten för lektionen är att du läser högt ur boken för dina elever. Samtidigt har de ett eget exemplar av boken framför sig. Stanna upp efter varje sida och hör efter om dina elever undrar över något, har några frågor eller om det är några ord de inte förstår. Skriv upp svåra ord på tavlan. Prata tillsammans om dessa.
2. Därefter får eleverna arbeta i par med kapitlet. De läser igenom kapitlet igen och letar ledtrådar, som de skriver på sina färgade notislappar. Lapparna ska ha samma rubriker som du skrev på dina lappar under modellektionen.
3. Under tiden eleverna arbetar med kapitlet går du runt och lyssnar in och samtala med eleverna. Målet med detta är att eleverna ska komma vidare i sitt tänkande. Bekräfta och bemöt elevernas sätt att tänka genom att exempelvis säga:
– *Har jag uppfattat det rätt om jag säger att ni har tänkt så här, eftersom ni antecknat det här om huvudpersonen? Har ni kommit fram till något annat? Har fler svar eller frågor dykt upp?*
4. Samla ihop klassen för gemensam diskussion och reflektion och låt paren delge varandra vad de kommit fram till.

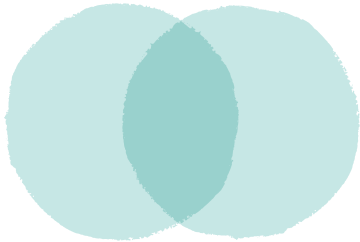
ARBETA VIDARE

Tidsåtgång: ett till två lektionspass

Ett sätt att arbeta vidare är att tillsammans återkoppla till tankekartan ni gjorde under introduktionslektionen. Stämde det ni trodde eller utvecklades handlingen på ett helt annat sätt?

På följande sida får du ett antal tips på Arbeta vidare-uppgifter. Du kan ge eleverna en uppgift eller kopiera sidan och låta dem välja en eller ett par uppgifter.

När du har läst ut boken ...

- Skriv till författaren och berätta hur du upplevde boken! Kom ihåg att fråga om sådant som du undrar över – och du kan gärna ge författaren tips om vad du tycker att han eller hon kan skriva mer om! (Många författare har hemsidor där man kan hitta deras kontaktuppgifter, och alla författare tycker om att få brev och mejl från läsare ...)
 - Gör en bokpodd eller ett radioprogram där du/ni presenterar författaren, diskuterar boken utifrån handling, persongalleri och dilemman i boken, pratar om andra böcker om liknande teman och lägger till andra intressanta aspekter.
 - Jämför två personer i boken genom att fylla i ett Venndiagram. I ena cirkeln skriver du stödord om den ena personen. I andra cirkeln skriver du stödord om den andra personen. I det fält i mitten som bildats av att cirkelarna korsar varandra skriver du om vad de två personerna har för likheter. Jämför era Venndiagram i gruppen/klassen!
-
- Gör en påhittad intervju med någon av personerna i boken! Skriv ner den som tidningstext, spela in/filma eller spela upp för klassen som en talkshow.
 - Skriv ett brev/mejl till en av karaktärerna i boken. Ställ frågor om sådant du undrar över och berätta vad du tänker om hans eller hennes agerande, tankar och handlingar.
 - Rita, måla, animera, använd collageteknik – använd vilken teknik du vill för att avbilda eller gestalta antingen en av karaktärerna i boken eller en viktig händelse!
 - Välj den händelse i boken som berör dig mest och rita den som en serie eller en seriestripp.
 - Skapa ett soundtrack/en spellista till boken eller till en av karaktärerna. Jämför gärna spellistor och diskutera hur ni har tänkt!
 - Om du vore superhjälten *Ingridaren* och kunde gå in i en specifik situation i boken och ändra den – vilken skulle du välja, vad skulle du göra och varför?
 - Vad händer om du byter genre på boken? Om du har läst till exempel en spänningsroman – hur skulle den se ut som komedi? Om boken utspelas i historisk tid, vad skulle hända om den utspelades i våra dagar? Vad händer om du förvandlar fantasy till vardagsskildring ... eller tvärtom?
 - Om den här boken ännu inte är filmatiserad och du fick chansen att göra det, vilka skådespelare skulle du välja? Vilka miljöer? Skulle du ändra något – i så fall vad?